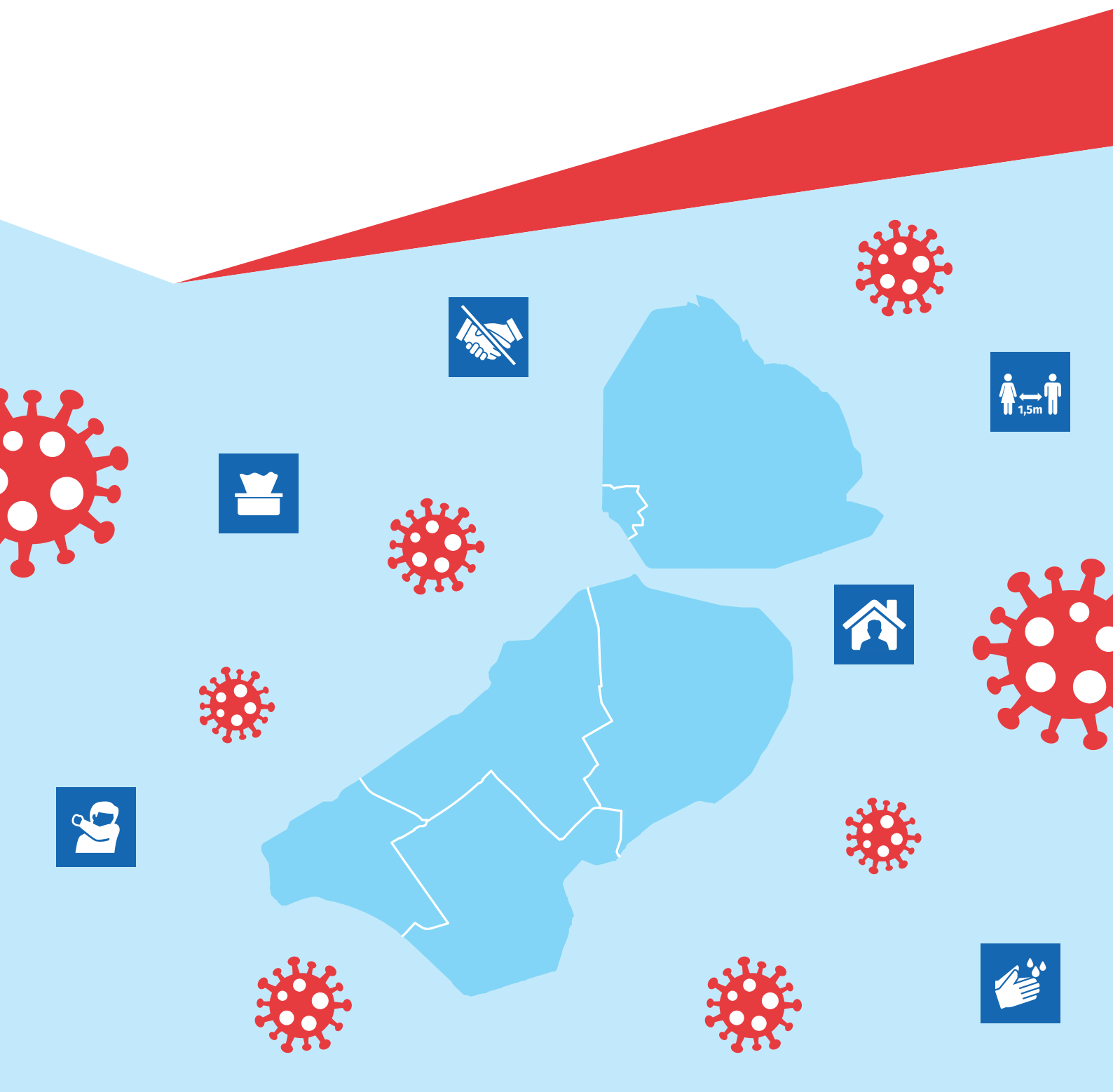

Impact van COVID-19 op Flevoland

Impact van COVID-19 op Flevoland

Eind februari is de eerste officiële coronabesmetting in Nederland bekend gemaakt, en begin maart wordt de eerste coronabesmetting in Flevoland vastgesteld. Er worden landelijke maatregelen afgekondigd: 1,5 meter afstand houden, zoveel mogelijk thuis werken, drukte vermijden. Inmiddels zijn we ruim een half jaar verder en is het voor velen nog steeds een lastige tijd. In de eerste plaats zijn er zorgen over de eigen gezondheid en die van naasten. Maar er zijn ook zorgen over de economische en maatschappelijke impact: is er straks nog wel voldoende werk, raken mensen niet in een sociaal isolement?

Regelmatig geven we met de COVID-19 Impact Monitor inzicht in de Flevolandse situatie. Maar wat leren deze cijfers ons nu, ruim een half jaar nadat de eerste coronabesmetting in Flevoland werd vastgesteld? Hieronder worden kort en bondig enkele trends uitgelicht die inzicht geven in de economische en maatschappelijke impact van de coronacrisis in Flevoland.

Van groei naar krimp

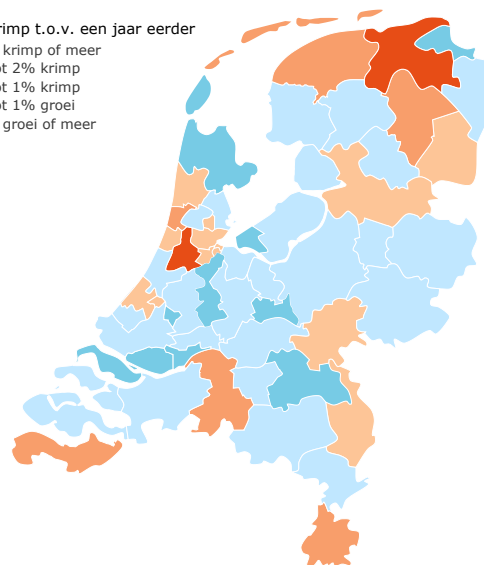
Ook in Flevoland is door de coronacrisis de economische groei van de afgelopen jaren veranderd in krimp¹. In het eerste kwartaal groeide het Flevolandse Bruto Regionaal Product (BRP) nog licht, in het tweede kwartaal kromp het BRP met -8 tot -6%. Hoewel deze krimp fors is, behoort Flevoland samen met Utrecht, Zuid-Holland en Noord-Brabant tot de provincies met de kleinste krimp. Wanneer we verder inzoomen, zien we dat Almere tot de regio's behoort die het minst hard zijn getroffen door de coronacrisis (minder dan 6% krimp). Het CBS verklaart dit door te wijzen op de goed presterende leasebedrijven, en een ondervertegenwoordiging van zwaar getroffen sectoren.

In de Noordoostpolder en Urk kromp de economie in het tweede kwartaal met 6 tot 8% en in Midden-Flevoland (Lelystad, Dronten en Zeewolde) met 8 tot 10%. De regio Haarlemmermeer, waar relatief veel inwoners van Flevoland werkzaam zijn, is economisch het hardst getroffen door de coronacrisis. In het tweede kwartaal kromp de economie daar tussen de 27 en 29%. Deze regio is voor een groot deel afhankelijk van luchtvaart (Schiphol) en de daarbij horende dienstverlening.

Economische groei, 1e kwartaal 2020

Groei/krimp t.o.v. een jaar eerder

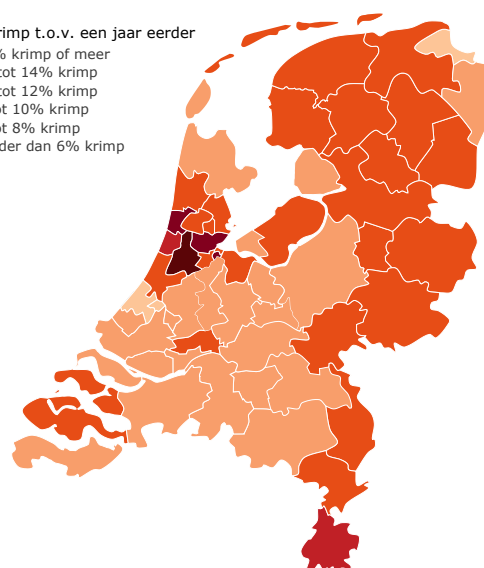
- 2% krimp of meer
- 1 tot 2% krimp
- 0 tot 1% krimp
- 0 tot 1% groei
- 1% groei of meer

Economische groei, 2e kwartaal 2020

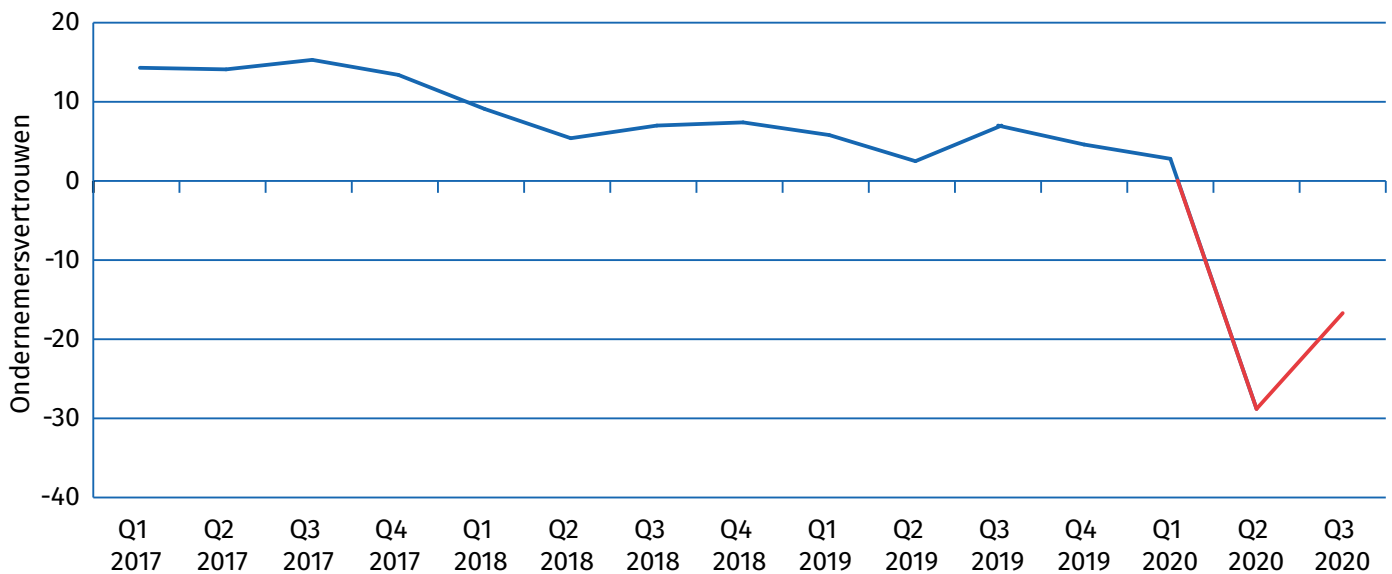
Groei/krimp t.o.v. een jaar eerder

- 14% krimp of meer
- 12 tot 14% krimp
- 10 tot 12% krimp
- 8 tot 10% krimp
- 6 tot 8% krimp
- Minder dan 6% krimp

¹ CBS (2020), Grootste economische krimp eerste halfjaar 2020 in Haarlemmermeer. Betreft voorlopige cijfers.

Figuur 1 Economische groei 1e en 2e kwartaal 2020

Figuur 2 Ontwikkeling ondernemersvertrouwen Flevoland

Vertrouwen van ondernemers neemt weer toe

Het ondernemersvertrouwen is een indicator voor de stemming in het bedrijfsleven, die aangeeft in welke richting het Bruto Regionaal Product zich waarschijnlijk zal ontwikkelen. Nadat Flevolandse ondernemers de afgelopen jaren continue overwegend optimistisch gestemd waren, stortte het ondernemersvertrouwen na het afkondigen van de coronamaatregelen in² (zie grafiek). Bij de meting in het derde kwartaal, uitgevoerd deze zomer, krabbelde het ondernemersvertrouwen weer op, al was het per saldo nog steeds fors negatief. De resultaten van de meting in het vierde kwartaal zijn nog niet beschikbaar, dus het is nog niet bekend wat de tweede golf coronabesmettingen met het opkrabbelende ondernemersvertrouwen doet.

De horeca, cultuur en vrijetijdssector worden hard geraakt

In Flevoland maakte ruim 42% van de bedrijfsvestigingen met 2 werkzame personen of meer gebruik van een van de financiële regelingen in verband met de coronacrisis³. Landelijk was dit gemiddeld 45%. In Zuid-Limburg en Groot-Amsterdam was dit 53%.

Vooraf bedrijven in de horeca, overige persoonlijke dienstverlening (zoals kappers en schoonheidssalons) en de cultuursector ontvingen steun in de vorm van NOW-I, TOGS of uitstel van belastingbetaling. Dit zijn drie grote regelingen uit

2 CBS (2020), Statline: Ondernemersvertrouwen; regio

3 CBS (2020), Helpt bedrijven in Limburg gebruikt financiële regeling. Stand t/m 31 augustus 2020.

het eerste noodpakket. In de andere bedrijfstakken werd veel minder gebruik gemaakt van één van deze drie steunmaatregelen. In regio's met een relatief hoog aandeel horecavestigingen, zoals Zeeland, Limburg en Amsterdam, werd relatief vaker een beroep gedaan op de regelingen.

In de Economische Impactanalyse COVID-19 in Flevoland werd berekend dat de recreatie- en toerismesector behoren tot de sectoren die het hardst worden geraakt door de coronacrisis, samen met de horeca en kunst- & cultuursector⁴. Cijfers van het CBS bevestigden dit later: de recreatie- en toerismesector wordt hard geraakt, ook in Flevoland. In Flevoland waren er in het tweede kwartaal van 2020 ruim 66% minder gasten in logiesaccommodaties dan een jaar eerder⁵.

De Flevolandse arbeidsmarkt: het aantal WW-uitkeringen stijgt

Het aantal lopende WW-uitkeringen in Flevoland is sinds februari met bijna 2.000 uitkeringen gestegen: een stijging van 30%⁶. Deze stijging deed zich met name voor in maart, april en mei. In de zomermaanden stabiliseerde het aantal uitkeringen, en in de maanden juli en augustus nam het zelfs weer (licht) af.

4 Provincie Flevoland (2020), Economische Impactanalyse COVID-19 Flevoland.

5 CBS (2020), Bijna drie kwart minder gasten in toeristische accommodaties

6 UWV (2020), Regionale Publicaties. <https://www.werk.nl/arbeids-marktinformatie/regio/regionale-publicaties/>

Dit kan verklaard worden vanuit het feit dat met name jongeren en personen met een flexibele arbeidscontract hun baan verloren in het voorjaar. Vooral jongeren hebben vaak nog maar weinig WW-rechten opgebouwd.

Hoewel het aantal lopende WW-uitkeringen de laatste maanden daalde, ligt het aantal nog altijd fors hoger dan het aantal in vergelijkbare maanden in eerdere jaren. In Almere en Lelystad is het aantal WW-gerechtigden harder gestegen dan in de overige Flevolandse gemeenten, zowel absoluut als relatief.

Het aantal openstaande vacatures is afgenomen sinds het uitbreken van de coronacrisis. Dit betekent niet dat er geen personeel meer wordt gezocht: er is bijvoorbeeld nog een relatief grote vraag naar arbeidskrachten met een technische achtergrond⁷.

Het Centraal Planbureau stelt dat de steunmaatregelen vanuit de overheid de ontwikkeling van de werkloosheid hebben gedempt, en dat de grootste toename nog moet komen⁸.

Voor 2021 wordt verwacht dat de werkloosheid landelijk kan groeien naar 6% tot 10%. Dit hangt bijvoorbeeld af van de impact van een mogelijke tweede golf.

De Flevolandse arbeidsmarkt: ook het aantal bijstandsuitkeringen neemt toe

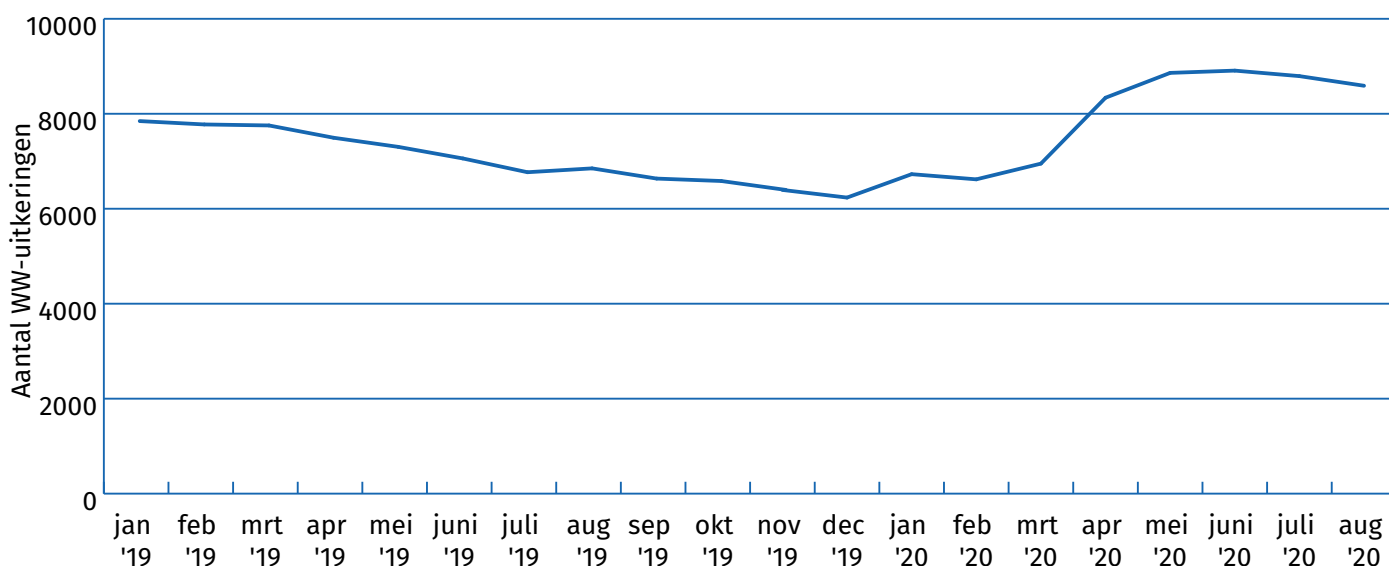
Het aantal lopende bijstandsdossiers is sinds het afkondigen van de coronamaatregelen met 389 dossiers gestegen in Flevoland (+4,3%, periode 1 maart-1 september)⁹.

De grootste toename vond plaats in de periode 1 maart – 1 mei. Na 1 mei vlakke de groei van het aantal lopende dossiers af, en in juli en augustus was er een afname van het aantal lopende bijstandsdossiers. Vanuit de gemeenten wordt aangegeven dat dit deels kan worden verklaard doordat jongeren die in het voorjaar zijn ingestroomd, hun recht op bijstand weer verliezen. Ook wordt er nog steeds uitstroom naar werk gerealiseerd. Net als bij het aantal lopende WW-uitkeringen, verschilt het beeld per gemeente. Van de totale toename van 389 dossiers tussen maart en september, neemt Almere er 319 voor haar rekening. Ook in relatieve zin is de groei in Almere het grootst (+6,1%), gevolgd door Lelystad (+2,7%).

De coronacrisis leidt nog niet tot meer faillissementen, stijging wordt verwacht

Het economisch zware weer leidt nog niet tot een toename van het aantal faillissementen in Flevoland. Het aantal maandelijkse faillissementen ligt onder of op een vergelijkbaar niveau als in 2018 en 2019¹⁰.

Het gaat hier om bedrijven, instellingen en eenmanszaken die door de rechter in staat van faillissement zijn verklaard. Bedrijven die uit zichzelf stoppen staan niet in deze cijfers. Net als bij de ontwikkeling van de werkloosheid, verwacht het CPB ook hier dat er nog een flinke toename zal volgen¹¹. Werkloosheid en faillissementen reageren met vertraging op de ontwikkeling van de economie.

Figuur 3 Ontwikkeling lopende WW-uitkeringen, Flevoland

7 UWV (2020), Flevoland in cijfers, augustus 2020. Presentatie RWF.

8 CPB (2020), Macro Economische Verkenning (MEV) 2021.

9 Provincie Flevoland (2020), Ontwikkeling bijstandsdossiers in Flevoland. Presentatie RWF.

10 CBS (2020), Statline: Faillissementen; bedrijven en instellingen, regio

11 CPB (2020), Macro Economische Verkenning (MEV) 2021.

Het steunbeleid van de overheid heeft voor bedrijven tijd gekocht om pijnlijke beslissingen te nemen, maar zal deze niet volledig kunnen voorkomen.

Uit de Flevolandse ondernemerspeiling, gehouden in september 2020, blijkt dat bijna twee derde van de ondernemingen in meer of mindere mate negatieve gevolgen ervaart van de coronacrisis¹². Voor 9% van de ondernemers in Flevoland zijn de gevolgen erg genoeg dat zij vrezen voor het voortbestaan van hun bedrijf. Hiernaast verwacht 14% dat de gevolgen zo groot zijn dat er personeel ontslagen moet worden. In de horeca geeft ruim één op de vijf ondernemers aan te vrezen voor een faillissement.

De coronacrisis heeft ook op sociaal-maatschappelijk vlak veel impact

Momenteel houdt provincie Flevoland een coronapeiling onder inwoners van Flevoland naar de invloed en gevolgen van de coronamaatregelen. Centraal staat daarbij de beleving van de inwoners, op welke wijze corona invloed heeft op hun levens en leefomgeving.

12 Right Marktonderzoek (2020), Resultaten ondernemerspanel – 1-meting. Right Marktonderzoek in opdracht van provincie Flevoland, VNO-NCW, FlevolandWerkt!, MKB Nederland Midden, Win4All, Horizon.

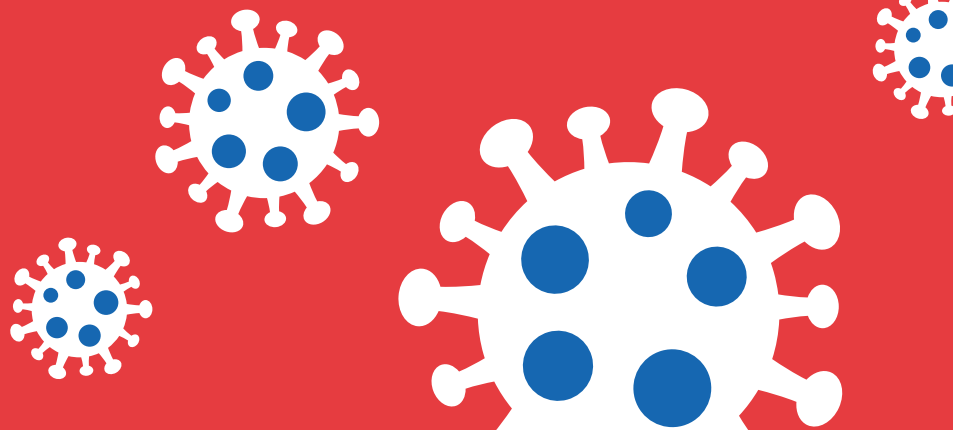
De resultaten van de eerste peiling zijn bij het publiceren van dit document nog niet bekend.

De GGD doet in samenwerking met RIVM ook periodiek onderzoek naar de sociaal-maatschappelijke gevolgen¹³. Hieruit blijkt onder meer dat de coronacrisis in de laatste peiling meer invloed heeft op sombere gevoelens van inwoners van Flevoland dan in de metingen van juli. Ook geven inwoners aan weer meer gevoelens van angst en stress te ervaren. Nog steeds ligt het percentage inwoners dat dit aangeeft wel lager dan in de eerste maanden van de coronacrisis. Daarnaast geeft 62% van de panelleden aan zich aan de 1,5-meter afstandsregel te houden. In april was dit nog bijna 74%.

Waar we direct na de coronamaatregelen zagen dat 28% van de Flevolandse inwoners ongezonder at dan voor de coronacrisis, daalde dit percentage in latere metingen naar 12%. Ook gaf in het begin ongeveer de helft van de respondenten aan minder te sporten en te bewegen. In een latere meting was dit 42%¹⁴.

13 GGD Flevoland (2020), Resultaten 6e corona vragenlijst GGD i.s.m. het RIVM

14 GGD Flevoland (2020), Resultaten derde onderzoek RIVM/GGD naar welzijn en leefstijl tijdens corona

Investeringsmaatregelen door COVID-19

Onderdeel	Omschrijving	Bedragen
Economie	We stimuleren de bedrijvigheid bij start-ups en scale-ups waarbij we ons vooral richten op het brengen van innovaties tot een proof-of-conceptfase.	€ 900.000
Economie	We stellen een innovatiesubsidie in om juist nu ondernemers te stimuleren in deze crisistijd te gaan investeren.	€ 975.000
Economie	We maken een tijdelijke uitbreiding mogelijk van de capaciteit voor de Groeimakelaar en Business Development-activiteiten van Horizon.	€ 400.000
Economie	We dragen bij aan een MKB-deal, waarmee kleine ondernemers gesteund worden bij vraagstukken, met name vraagstukken in het kader van de crisis	€ 400.000
Economie	We ondersteunen kleine MKB-ers bij het digitaliseren en bij digitaliseringsvraagstukken door middel van een Taskforce Digitalisering MKB.	€ 75.000
Economie	We organiseren stageplekken, werkervaringsplaatsen, onderzoekopdrachten en begeleiding voor studenten en werkzoekenden.	€ 50.000
Openbaar vervoer	We dragen bij aan het compenseren van een deel van de verliezen in het OV en bieden daarmee perspectief voor een sluitende begroting voor 2021.	€ 2.250.000
Cultuur	We richten het Fonds voor artistieke en culturele ontwikkeling zo in dat we de transitie naar een duurzame provinciale culturele infrastructuur mede mogelijk maken.	€ 1.050.000
Verduurzaming	We richten een subsidieregeling in voor het aanleggen van groene daken.	€ 500.000
Sport	We dragen bij aan het coronaproof maken van de sport- en beweegpiramide in Flevoland.	€ 300.000
Recreatie en toerisme	Via onze instrumenten uit het Economisch programma (Horizon, mkb-advies, scholing, Human Capital) sturen we op meer focus en inzet op de vrijetijdssector om het herstel van het verdienvermogen van de sector mogelijk te maken.	PM
Krachtige samenleving	We zetten in op het thema eenzaamheid in Flevoland door hiervoor extra te investeren in het programma WEL in Flevoland.	€ 200.000
Voedsel in de korte keten	We richten een voucherregeling in om het momentum te benutten om korte ketens in Flevoland en omstreken te versterken.	PM
Infrastructuur	We doen verder onderzoek naar de mogelijkheden voor het versnellen bij de vervanging van de oeverbeschoeiingen en het vervolmaken van het fietspadennetwerk.	PM
Duurzame energie	We kijken met de Human Capital Agenda hoe de (om)scholing van personeel richting de energietransitie vormgegeven kan worden.	PM
Totaal		€ 7.100.000

Economie

We ontwikkelen samen met onze partners in het Regionaal Werkbedrijf Flevoland (RWF) een pakket aan maatregelen van € 525.000 waarmee we voldoende stageplaatsen, werkervaringsplaatsen en onderzoeksopdrachten voor studenten en werkzoekenden realiseren. Daarnaast zetten we in op het sluiten van een MKB-deal met het ministerie van EZK, waarmee we gericht het brede MKB kunnen ondersteunen bij andere digitaliseringsvraagstukken en specifieke crisisvraagstukken.

Recreatie & toerisme

- We hebben een subsidieregeling beschikbaar gesteld van € 400.000 voor Flevolandse MKB ondernemingen in de gastvrijheidssector voor de (her)inrichting van hun onderneming aan de anderhalve-meter-economie.
- We hebben € 100.000 aan Visit Flevoland beschikbaar gesteld voor promotieactiviteiten en campagnes in het najaar en de winter.

Cultuursector

- We hebben een cofinancieringsregeling ingericht van € 500.000 voor (film)theaters en musea in Flevoland. Voorwaarde is dat de gemeente eenzelfde bedrag bijdraagt om coronaschade te beperken.
- We hebben een regeling opgesteld van € 150.000 voor culturele instellingen die in deze beleidsperiode al provinciale subsidie ontvangen. Zij kunnen een bijdrage (maximaal € 25.000) aanvragen voor kosten die noodzakelijk zijn om producties aan te passen vanwege coronamaatregelen.
- We hebben € 50.000 gereserveerd voor amateurkunstverenigingen voor een tegemoetkoming in de kosten (maximaal 2.500 euro) voor aanpassingen door de 1,5 meterafstandsmaatregel.
- We hebben voor de matchingsregeling van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap € 215.000 beschikbaar gesteld aan Erfgoedpark Batavialand.

